

**Teksten van gebeden en overweging
uitde Kerstnachtdienst in de Pieterskerk te Leiden,
door ds. Ad Alblas**

Samenzang: Gezang 138: 1+2+4

Woord bij de stilte

De *Kerstnacht* is gedaald over onze wereld: de nacht van het *licht*. Laten wij, ieder voor zich en wij allen tezamen, het Licht hartelijk **ontvangen**, koesteren en gaan verspreiden...

Aanroeping en groet

Inleiding

Het **thema** voor deze kerstnachtdienst drong zich bijna op. Deze kerstavond de deur van het **Glazen Huis** weer open. Na een week lang acties van de Leidse bevolking voor moeders in nood in oorlogsgebieden. Een 'inkoppertje.

In de kerstnacht gaat het al 20 eeuwen over een 'moeder in nood: **Maria**. Opgejaagd in oorlogsgebied én in barensnood; geen dak boven haar hoofd, een vluchteling met de moordtroepen van de bezetter op haar hielen.

De **actualiteit** vonkt in het oude verhaal. Moeders zijn nog **altijd** en **steeds** weer in nood. Vaders trouwens ook. En wat dacht je van de kwetsbare kinderen, en ouderen?

Daarbij zit er **nóg een laag** in het verhaal. Je hoeft niet vader of moeder te zijn om de nood te ervaren om het '**kind**' in **jezelf**. Dat kwetsbaar pure: een hemelzaadje van God. Dat

lichtkind in je: dat koester je deze nacht, om het stralend toe te vertrouwen aan de nieuwe dag.

Samenzang: 'Wees welkom' - Coot van Doesburgh

Gedicht: 'Maria' - Sytse de Vries (fragment)

*Maria, hoe ontvankelijk
Ben jij voor God geweest!
Een roos, fris van de hemeldauw,
die opbloeit van zijn Geest.*

*Jij, dochter van Jeruzalem,
begroet door Gabriël,
jij gaf aan de verwachting stem
als moeder van Israël.*

*De vrede is je toegezegd,
de hemel sprak je aan.
Het woord, als zaad in jou gelegd,
is in jou opgestaan.*

Elijah: 'Do you know it is Christmas time?'

Gebed

God, deze nacht is stil en rumoerig tegelijk, licht en donker in één. Feest rond de om acties voor de verschrikkelijke nood van moeders in de wereld, en hun gezinnen. Ondanks het feest grijpt het naar onze strot: het ontzaglijke leed, in oorlogs- én in vredesgebieden. We zien moeders voor ons

zonder huisvesting, water en voedsel voor zichzelf en hun gezin. We zien grote angstogen van jonge zwangere vrouwen, van wie de buik werd opengesneden om hun kind te doden. We zien geweld, uitputting, verkrachting, moord.

In deze nacht van de hoop dringt de kreet extra diep binnen van moeders in nood. Dichterbij ons horen we nu sterker dan anders het onderdrukte kermen van medemensen, het zachte kreunen van onze eigen ziel.

God, dat het donker kan zijn in de wereld, wisten we wel, maar dringt juist in deze nacht van het licht diep binnen. Ook dat het zó ontzettend donker kan zijn, dat je je broeder niet meer herkennen kunt... Dat je je opsluit in je eigen bestaan, alleen gericht op je eigen winst.

Onze economische crisis gaat over méér dan geld. De zorg voor armen en ouderen staat op de tocht, de toekomst voor de werkenden wankelt, voor jongeren verengt het perspectief. In de duisternis raken mensen elkaar en zichzelf kwijt.

De wereld roept om Uw lichtkind in onze duisternis. Wij roepen mee. Lichtkind van hoop, van menselijkheid en compassie, van recht en liefde. Licht van het begin, blijk van pure liefde en vrede in de strijd... van jou, hemelse werkelijkheid in ons, zijn we in verwachting. Word uit ons geboren, vannacht en alle dagen.

Inleiding

We lezen deze nacht fragmenten uit oude verhalen over moeders in nood. Er zijn er zóveel. Ik koos drie fragmenten, telkens kort ingeleid.

Bij de eerste lezing

Om te beginnen in het huis van aartsvader Abraham, vader van twee volken en drie wereldreligies. De Joodse Sara en de Arabische Hagar droegen beide een kind van Abraham. Hoe gaat het daarna met de moeders en hun kinderen?

Schriftlezing: Genesis 21: 8-10 + 14-20

Izak, de zoon van Sara groeide op en werd van de borst genomen. Op die dag gaf Abraham een groot feest. Maar toen zag Sara dat kind van Hagar, Ismaël, haar zoon Izak spottend uitlachte. Ze ging naar Abraham en zei; 'Verjaag Hagar en haar zoon, want ik wil niet, dat hij met mijn zoon de erfenis deelt'. Abraham vond dat geen goede zaak, maar liet zich overhalen. De volgende ochtend voorzag hij Hagar van brood en een waterzak, en stuurde haar met haar kind weg. Maar onderweg verdwaalden zij in de woestijn en de waterzak raakte leeg. Hagar legde haar kind in de schaduw van een bremstruik en ging op afstand zitten, want ze kon het sterven van haar zoon niet aanzien. Ze schreeuwde het uit. God hoorde het en liet een engel zeggen, dat Hij in zijn verblijf hun noodschreeuw had gehoord. Hij beloofde zijn zoon tot een groot volk te maken. Toen opende hij Hagars ogen en ze zag een waterput, vulde haar waterzak en gaf de jongen te drinken. En God beschermde de jongen.

Trombone Choir: Intermezzo

Bij de tweede lezing

De moeders in nood uit het oeroude verhaal vind je terug in een apocalyptisch beeld uit Openbaring. De symbolische moeder van elk lichtkind is in nood, bij en na de geboorte...

Schriftlezing: Openbaring 12: 4-6

Er verscheen aan de hemel een groot teken: een vrouw, omkleed met de zon, zij was zwanger. Ze was in barensnood en schreeuwde in haar weeën.

Toen verscheen aan de hemel een ander teken: een grote vuurrode draak, met zeven koppen en tien horens. De draak stond vóór de vrouw die zou baren, om haar kind te verslinden, zodra zij het gebaard had.

Zij baarde een kind, een zoon, die alle volken zal weiden, en haar kind werd ijlings weggevoerd naar God en de vrouw vluchtte naar de woestijn.

Bij de derde lezing

Dat de symbolische moeder staat voor alle mensen, wordt duidelijk uit de manier waarop de apostel Paulus dat beeld gebruikt.

Schriftlezing: Romeinen 8: 18-22

De hele wereld verlangt naar het aan de dag komen van de kinderen van God. We zijn niet zonder hoop, maar zien dat de totale schepping kreunt als in barensnood.

Goddank het daagt in het oosten!

Samenzang: Gezang 124

K E R S T O V E R W E G I N G

Je ziet deze nacht hetzelfde *anders*.

Moeders in nood werpen een nieuw licht op de *kerstmoeder* in nood. Het was vast geen pretje, daar in de stal. Zo'n wonderlijke zwangerschap, één met een geheim, moet ontzettend eenzaam zijn. Daar sta je niet zo bij stil.

Moeders in nood drukken je met je neus op de kerstfeiten. In de heilige nacht waren ze 'op reis'. Dat klinkt gezellig, maar lijkt niet op een uitstapje om ver weg je persoonsgegevens op te gaan halen. Het is grimmiger: je wordt in de gaten gehouden, voor je het weet word je gepakt. De oorlogssituatie drukt zwaar in de kerstnacht. En dat nog meer, als Jozef, de 'tsaddik', de 'rechtvaardige met koninklijk bloed in de aderen, banden had met het verzet tegen de Romeinen.

Dat 'geen plaats in de herberg' moet je evenmin lichtvaardig opvatten. Het is wat anders dan het teleurstellende bordje 'complet' bij een Franse camping. *Geen* plaats. Dat is geen dak boven je hoofd, dak- en thuisloos. *Geen* rust, geen beschutting, geen bed, zeker geen *kraambed*.

Kerstnacht is geen feest, het is '*moeder (en kind)* in nood!' Het *Kind* mag er niet zijn. De draak staat pal voor haar, klaar om het kind direct na de geboorte te verslinden. Zo is dat voor Maria, net als voor de moeders in oorlogsgeschieden. Zo is dat voor *jou*: als het pure kwetsbare kind in je

er niet mag zijn. Als je, zodra je je ware zelf toont, bespot wordt en geslagen, wordt verjaagd of afgemaakt.

We hebben het er liever maar niet over in de kerstnacht, maar het bijbelverhaal vertelt dat een heel dorp uitgemoord wordt om het kind *uit* de wereld te helpen. Het Licht van den beginne mag er niet zijn. *In* je wordt het lichtkind bedreigd; het licht in je ogen verdoft, de vlam van je ziel dooft.

De omstandigheden werken ook niet mee. Het gaat aan sommige deuren nog voorbij, maar bij velen is het binnengedrongen: dat ongrijpbare monster, dat alles wat mooi en puur én dus kwetsbaar is om zeep helpt. Je wordt geconfronteerd met zulke 'draken', mensen, en draconische structuren.

We zijn het spoor bijster geraakt. De financieel-economische crisis haalt niet het beste in mensen boven, en je doet zomaar mee. Op de momenten dat je alleen voor je eigen winst gaat; niet eens uit hebzucht, maar om het hoofd boven water te houden. We houden de hand op de knip, is de voorspelling, bang te verliezen wat we hebben of tekort te komen. Onbegrip en woede strijden om voorrang als we zien dat miljarden verdwijnen in een bodemloze put.

Moeders over de hele wereld zijn in nood, mét hun gezinnen.

Bij het zoeken naar oplossingen wordt een *kerstwoord* geïntroduceerd: 'compassie'. De econoom Herman Wijffels noemt dit een 'onmisbaar ingrediënt voor de nieuwe wereldsamenleving'. Compassie richt je geduldig en liefdevol op de ander. Kijkt niet alleen naar wat goed is voor jou, maar voor allen. *Goddank gebeurt* dit.

Kijk naar de acties voor de moeders in nood bij het Glazen Huis. Zóveel inspanning, betrokkenheid, verbondenheid.

Compassie is de drijvende kracht achter langdurig en vaak onopgemerkt vrijwilligerswerk en in de mantelzorg.

Soms zijn er van die 'noodacties'. Iemand vertelde bij de voorbereidingen over een initiatief voor een gezin, dat om bijzondere redenen zonder inkomen was komen te zitten. Een kring van 60 burens en vrienden bracht elke maand € 20 bijeen, dat is te doen, en samen is dat wèl € 1.200.

Het zijn allemaal hoopvolle signalen dat het kán.

Deze nacht bindt je op de noodzaak dat het ook móet. Willen we moeders redden en hun gezin, willen *wij* het redden.

Als je even niet oplet, verdichten we de duisternis, die we bestrijden. De dichter Hans Andreüs stelt uitdagend: "Natuurlijk is het onze schuld, als het licht niet daar is, waar wij zijn".

De serieus request duurt voort. Het komt er op aan, dat we met elkaar 'doorpakken'. Nu 'vlammen' én straks het vuur brandend houden, tot *alle* moeders uit de nood zijn...

Met onze neuzen gedrukt tegen de glazen wanden van het oude verhaal worden de beelden van de kerstmoeder-in-nood op je netvlies gebrand. Dat van de moeder-van-de-toekomst, bedreigd door de draak in je ziel gegrift.

Dit is het beeld van onze wereld-in-nood.

Er moet iets gebeuren! Er is een kanteling nodig, in onze maatschappij, in ons aller denken, in onze ziel. Een andere gerichtheid: die van de Kerstnacht.

Concreet: je deur voor de ander niet dicht slaan, uit angst

of gemakzucht, zoals de herbergier in Bethlehem dat doet voor Maria en Jozef.

Wel met de herders je prioriteiten bijstellen. Even 'de boel de boel laten'. Als je hoort over een moeder in nood, je hart open stellen. Zoals de herders hun compassie laten stromen, wanneer ze horen over een kind in een kribbe: dat heeft hulp nodig. Andere dingen moeten maar even wijken. Er is een moeder in nood: zij staat voor het dóórgeven van het leven. Er is een kind in het geding, de toekomst staat op het spel.

Het heeft iets van een bizarre grap van God: de Helper van de wereld heeft hulp nodig. 'Zonder mensen is God nergens'. Als je achterover geleund, Kerst als een toneelstuk bekijkt, ontgaat je de clou. Wie kijkt wordt betrokken, er in getrokken. Je kunt gewoon niet NIET betrokken zijn. Kerst *vier* je niet alleen, je gaat iets *doen*, niet per sé nu, maar vanaf nu, voor moeder en kind, voor de toekomst van onze wereld.

U had misschien niet vermoed, toen u hier heenging vanavond, dat het geboortefeest van het Kerstkind zo'n impacat op jezelf zou hebben. Het kleine wurm dat we bezingen als 'koningskind' en 'lichtkind', als 'redder van de wereld', verjaagt je over de tijden heen je zó uit je passiviteit verjaagt! Je onrustig maakt met een goed inzicht: dat de oplossing, 'de redding', je 'heil' binnen handbereik is.

Wat ben je een rund, als je die dan niet kan vinden. De os en de ezel lopen er regelrecht naar toe. Als je je honger gaat stillen bij die befaamde voederbak, je honger naar het bestaan in vrede, naar aanvaarding en compassie, dan valt je

op, dat dit *ieders* 'honger' is. Dat we vroeg of laat allemaal komen eten uit de 'kerstruif', waar die ook staat.

Kerst brengt je bij de ontzagwekkende ontdekking, dat je door de moeder in nood te helpen óók (misschien nog méér) jezelf helpt. Dat je door je met de pijn en moeite van de ander te verbinden, dichterbij je eigen diepste gevoelens komt, die ook de ruimte krijgen. De liefdevolle zorg voor moeder en kind brengt je dichterbij moeder en kind *in* jou.

Tegelijk brengt die liefdevolle aandacht mensen dichterbij elkaar. Je beseft er samen voor te staan. De kinderen van anderen kunnen je niet onverschillig laten. En jouw kinderen hebben ook de zorg van anderen nodig. En niet alleen kinderen. Denk aan alle zwervers, zwakkeren, hulpafhankelijken, verjaagden, aan mensen die onder het lijfelijk en spirituele bestaansminimum moeten zien 'rond' te komen.

Als iedereen mee doet, op zijne wijs, kan de moeder-in-nood gered worden, het Kerstkind uit de doeken gedaan worden, het kind van de toekomst de nacht overleven en de dag tegemoet dansen. Het is met Kerst nèt als met het serieus request. Het komt er op aan dat we met elkaar 'doorpakken'. Nu 'vlammen' én straks het vuur brandend houden.

Wat een briljante vondst van God: zijn kerstgeschenk aan de mensenwereld is een moeder met kind in nood.

Dieper had de Eeuwige Liefde ons niet kunnen raken.

Juist onze geraaktheid voor moeders en mensen in nood is aanraking door en van God. Je vindt God in de kribbe van je

eigen leven, als je het kind in je, het lichtkind, dat zaad van God, liefdevol koestert, leert om er helemaal te mogen zijn. Dat brengt kerstgevoel op gang, een vloed van menselijkheid. Mensen in beweging uit bewogenheid, uit liefde, voor bekenden en onbekenden: dan is er vrede op aarde neergedaald, breekt de engelenzang los. Dan zijn moeder en kind gered.

Bij de gebedsintenties

Het is niet moeilijk om het lichtkind in je 'hoop' te noemen. Dan wordt de 'Weg van de hoop' van Vaclav Havel óók een kerstgedicht.

'Diep in ons zelf dragen we hoop:
als dat niet het geval is, is er geen hoop.

Hoop is de kwaliteit van de ziel
en hangt niet af van wat er in de wereld gebeurt.
Hoop is niet voorspellen of vooruitzien.
Het is een gerichtheid van de geest,
een gerichtheid van het hart,
voorbij de horizon verankerd.

Hoop in deze diepe en krachtige betekenis
is niet hetzelfde als vreugde
omdat alles goed gaat of bereidheid je in te zetten
voor wat succes heeft.

Hoop is ergens voor werken omdat het goed is,
niet alleen omdat het kans van slagen heeft.
Hoop is niet hetzelfde als optimisme,

evenmin de overtuiging dat iets goed zal aflopen.
Wel de zekerheid dat iets zinvol is,
afgezien van de afloop, het resultaat.

Bidden in het bijzonder voor onszelf, want als we niet bij onszelf beginnen kunnen we ook niet veel voor de ander. Maar tegelijk bidden we, het niet bij onszelf te laten, méér dan eigen gewin voor ogen te hebben.
Spiritueel: ons voeden, mind-setten, en vanuit hoop en vreugde de kerstgedachte doorvoeren in ons bestaan.
Sociaal: oog en vooral hart voor mensen in nood. Iedereen lukt niet, maar de meest naasten, die op jouw weg komen.
In de samenleving: voor alle acties, voor economische en politieke leiders, voor kerkleiders, voor de leider die we allemaal zelf zijn in ons eigen leven.

Gebed

God in deze kerstnacht verbinden we ons met mensen in nood. Aan wie we gedacht hebben en nu denken. Dichtbij en ver weg. Laat onze compassie onuitputtelijk zijn, onze inzet onvermoeibaar, ons hoop onblusbaar, onze liefde groots. Voor de mensen in deze nacht in nood, door eenzaamheid, onbegrip, zorgen, misverstanden, door ziekte, rouw, angst, geldgebrek, verlies van baan, relaties en levensin. Voor moeders en vaders en kinderen, voor broers en zusters, vrienden en vriendinnen in nood, zonder vaste grond onder hun voeten en een dak boven hun hoofd en brood op de plank: laten we daartegen te hoop lopen. Voor mannen en vrouwen die deze nacht, waarin de kerk zo dominant present is, de pijn voelen die mensen in de kerk

hen aandeden. Door misbruik, miskennis, veroordeling, uitstoting, waarvoor we ook deze nacht om vergeving bidden. Voor het lichtkind in ons bidden we. Het is er. U hebt Uw levensadem in ons gegeven, we zijn Uw beeld en gelijkenis, Uw mensen, bijna goddelijk. Dat we mogen zijn wie we zijn, en ons aanvaard en bemind weten, door God en mensen.